

Nr 213.

Av herr **Lundh**, *angående obligatorisk registrering av all kvinnlig arbetskraft i de ålderskategorier, som beröras av den allmänna tjänsteplikten.*

I lag om förfoganderätt för luftskyddets behov (31/3 1938 nr 90) stadgas i § 10: »Länsstyrelsen äger uttaga erforderlig personal för att fullgöra luftskyddstjänst. Därvid må icke uttagas män under aderton eller över sextio år eller kvinnor, såvida de icke frivilligt åtaga sig den tjänstgöring, varom är fråga, eller ock behovet av personal icke annorledes kan på ett tillfredsställande sätt fyllas». I § 11 i samma lag stadgas ytterligare: »För tillfälligt utförande av arbete för luftskyddet, som är av synnerligen brådskande art och ej är att hänföra till luftskyddstjänst, äger länsstyrelsen uttaga varje för sådant arbete lämpad person». Nu nämnda bestämmelser äga tillämpning allenast, då luftskyddstillstånd är rådande.

Den begränsade arbetsplikt för luftskyddstjänst, som sålunda införts, har genom lag om tjänsteplikt (30/12 1939 nr 934) utvidgats till att under vissa förhållanden gälla allt slags arbete. I § 16 i sistnämnda lag stadgas sålunda: »I den mån Konungen därom förordnar åligger det envar från och med det kalenderår, varunder han fyller sexton år, till och med det kalenderår, varunder han fyller sjuttio år, att efter myndighets anvisning antaga och utföra arbete, som hans kroppskrafter och hälsotillstånd medgiva». I § 40 stadgas vidare skyldighet för den, som kan komma att bliva tjänstepliktig, att efter anmaning personligen inställa sig för att lämna upplysning om förhållanden av betydelse för tillämpningen av denna lag.

Slutligen har genom utrymningslagen (28/6 1941 nr 582) införts begreppet utrymningstjänsteplikt. I § 12 i sagda lag stadgas: »Person, som under kalenderåret fyller lägst sexton och högst sjuttio år, må, under nedan i denna paragraf angivna förutsättningar, åläggas att under utrymning utföra sådant arbete, som är för genomförande av utrymningen och för ordnandet av inkvarteringen oundgängligen erforderligt». I samma lag stadgas vidare skyldighet för den, som kan komma att bliva tjänstepliktig, att efter åläggande inställa sig inför vederbörande myndighet för att lämna upplysning om förhållanden av betydelse för uttagningen.

Genom här refererade lagstadganden ha skapats vittomfattande möjligheter att vid krig eller krigsfara tillgodose de behov av arbetskraft, som

erfordras för krigsmakten, för befolkningens försörjning med livsmedel eller bränsle samt för samfärdseln och andra för det allmänna viktiga ändamål (allmänna tjänsteplikten); samtidigt har också luftskyddets och utrymningsorganisationens behov av ofta specialutbildad arbetskraft säkerställt.

För sistnämnda ändamål har redan genom kvinnoföreningarnas beredskapskommittéer en omfattande frivillig registrering av kvinnlig arbetskraft ägt rum på vissa håll. Denna har dock av naturliga skäl ej kunnat bli tillräckligt omfattande, ej heller har den genom nyregistrering kunnat hållas ständigt aktuell, varför den nu blivit mindre användbar. Genom en sådan frivillig registrering kan man heller aldrig nå hela den arbetskraft, som under krig kommer att erfordras. På vissa orter förekomma av sagda anledning numera betydande svårigheter att erhålla behövlig ersättningspersonal, varjämte uttagningen kräver mångdubbelt längre tid än fallet skulle ha varit, om en obligatorisk registrering av kvinnlig arbetskraft redan genomförts.

Skulle en obligatorisk registrering av kvinnlig arbetskraft i hög grad underlätta det ständigt pågående arbetet att hålla städernas luftskydds- och utrymningsorganisationer aktuella under fredstid, måste dess betydelse vid ett krigsutbrott vara ojämförligt mycket större. Erfarenheterna från de krigförande länderna ge vid handen, att kvinnlig arbetskraft då i mycket stor utsträckning måste överföras till områden, där nu övervägande manlig arbetskraft står till förfogande. På samma sätt måste jordbruket då tillföras ny arbetskraft från städerna, om icke befolkningens försörjning med livsmedel skall äventyras. Även om tjänstepliktslagen skapat möjligheter för en sådan överföring, kommer denna att stöta på mycket stora praktiska svårigheter och taga orimligt lång tid i anspråk, om icke en obligatorisk registrering av i varje fall kvinnlig arbetskraft föreligger färdig vid ett ev. krigsutbrott. Med hänsyn till att en sådan registrering är förenad med stora praktiska svårigheter bör en fullständig utredning av frågan snarast verkställas. En sådan utredning bör omfatta såväl frågan om formen för den obligatoriska registreringen och dennas omfattning som frågan om tidpunkten, när den lämpligen bör genomföras. Så länge en sådan registrering icke är genomförd föreligger i alla händelser en icke obetydlig lucka i vårt lands beredskap.

I detta sammanhang bör påpekas, att centralkommittén i kvinnoföreningarnas beredskapskommitté den 16 juni 1941 hos Konungen föreslog, att en obligatorisk registrering för kvinnor skulle påbjudas i samband med 1941 års mantalsskrivning samt kompletteras med anmälningsskyldighet rörande framdeles inträffade förändringar i vederbörandes levnadsförhållanden. Denna framställning föranledde ingen Kungl. Maj:ts direkta åtgärd men överlämnades till 1941 års hemortsförsvarsakkunniga, som dock enligt inhämtad uppgift ännu icke behandlat frågan. Ehuru framställ-

ningen ifråga endast avsåg registrering vid en viss nu förfluten tidpunkt, måste den sägas i högsta grad vitsorda behovet av en obligatorisk registrering, då den inlämnats av den organisation, som omhänderhaft den frivilliga, numera mindre användbara registreringen. Även i sagda skrivelse poängteras behovet av snara åtgärder i frågan.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte hemställa till Kungl. Maj:t om omedelbar utredning angående en obligatorisk registrering av all kvinnlig arbetskraft i de ålderskategorier, som beröras av den allmänna tjänsteplikten.

Stockholm den 24 januari 1942.

Herbert Lundh.
